

ПРОФЕСІЙНА ОСВІТА

УДК 377:314.7(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.16990702>

Вплив внутрішнього переміщення населення на регіональну структуру професійної освіти

Яловий Володимир Володимирович,

незалежний дослідник, Україна, <https://orcid.org/0009-0006-4965-2650>

Прийнято: 12.08.2025 | Опубліковано: 29.08.2025

Анотація. Масштаб і тривалість внутрішнього переміщення в Україні істотно переформатовують попит на програми П(ПТ)О, навантаження на заклади та просторову конфігурацію мережі, посилюючи запит на короткі програми та стимулюючи дуальні формати. **Мета** дослідження – оцінити, як мобільність змінює обсяги наборів і завершення навчання, структуру спеціальностей і тривалість підготовки, а також запропонувати управлінські рішення для мережевого планування та фінансування П(ПТ)О. **Методи.** Порівняльний аналіз офіційних міжрегіональних освітніх і трудових індикаторів було використано для співставлення приймаючих, транзитних і прифронтових регіонів та відстеження динаміки наборів завершення утримання й працевлаштування. **Контент-орієнтований огляд** – вивчення політик і практик на основі документів і джерел – для пояснення кількісних результатів і виокремлення дієвих управлінських рішень. Прототип *nowcasting*-дашборду застосовано для оперативного відслідковування наборів та змін, моніторингу поточного попиту на спеціальності й короткі програми. **Результати.** Показано, що в приймаючих регіонах мобільність здобувачів освіти пов'язана зі зростанням

попиту на короткі програми, мікрокваліфікації та дуальні траєкторії; у транзитних і прифронтових зонах домінують змішані та дистанційно-практичні моделі. Виявлено профільну гетерогенність освітніх програм: у напрямках відбудови зростає потреба у швидких траєкторіях, у лабораторно-ємних спеціальностях ключовими є дооснащення й наставництво. Комбіновані інтервенції (дуальна підготовка + мікрокваліфікації + кар'єрні сервіси + підтримка проживання) асоціюються з вищим утриманням і швидшим працевлаштуванням. **Висновки.** Поєднання даних орієнтованого аналізу з управлінськими інструментами (адаптивне фінансування, міжрегіональна координація наборів, масштабування дуальних і мікрокваліфікаційних рішень, інтегровані сервіси підтримки) та інструментами *nowcasting* зменшує територіальні асиметрії та узгоджує пропозицію з потребами регіональних ринків праці.

Ключові слова: внутрішня мобільність, мікрокваліфікації, дуальна підготовка, інституційна спроможність, адаптивне фінансування, просторово-економетричний аналіз, прогнозування наборів, інтеграція ВПО.

The impact of internal population displacement on the regional structure of vocational education

Volodymyr Ialovyi,

independent researcher, Ukraine, <https://orcid.org/0009-0006-4965-2650>

Abstract. *The scale and duration of internal displacement in Ukraine significantly reform the demand for VET programs, the load on institutions and the spatial configuration of the network, increasing the demand for short programs and stimulating dual formats. The study aims to assess how mobility changes the volumes of recruitment and completion of training, the structure of specialties and the duration of training, as well as to propose management solutions for network*

*planning and financing of VET. **Methods.** A comparative analysis of official interregional educational and labor indicators was used to compare the receiving transit and frontline regions and track the dynamics of recruitment, completion, retention and employment. Analysis of policies and practices based on documents and sources, content-oriented review – to explain quantitative results and identify effective management decisions. A prototype of the nowcasting dashboard was used to quickly track recruitment and changes, as well as monitor the current demand for specialties and short programs. **Results.** It is shown that in the receiving regions, the mobility of education seekers is associated with an increase in demand for short programs, microqualifications and dual trajectories; in the transit and front-line zones, mixed and distance-practical models dominate. Profile heterogeneity of educational programs is revealed: in the areas of reconstruction, the need for fast trajectories is growing, in laboratory-intensive specialties, re-equipment and mentoring are key. Combined interventions (dual training, microqualifications, career services, and accommodation support) are associated with higher retention and faster employment. **Conclusions.** Combining data from targeted analysis with management tools (adaptive financing, interregional coordination of recruitment, scaling of dual and microqualification solutions, integrated support services) and nowcasting tools reduces territorial asymmetries. It aligns the offer with the needs of regional labor markets.*

***Keywords:** internal mobility, micro-credentials, dual training, institutional capacity, adaptive financing, spatial econometric analysis, enrollment forecasting, IDP integration.*

Постановка проблеми. Внутрішнє переміщення населення України, зумовлене воєнними діями, різко й нерівномірно змінило попит на професійні програми та навантаження на заклади, оголивши асиметрію між місцями концентрації внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та реальною спроможністю регіональної мережі професійної (професійно-технічної) освіти (П(ПТ)О). Для

ухвалення обґрунтованих рішень щодо подолання цієї невідповідності слід з'ясувати, як внутрішня мобільність пов'язана з наборами, завершенням, працевлаштуванням і структурою програм за регіонами. Також залишаються фрагментованими в часі та просторі наявні показники переміщень, освітні реєстри й сигнали ринку праці..

Відкритими є прикладні питання організації пропозиції в приймаючих, транзитних і прифронтових регіонах: забезпечення балансу коротких програм, мікрокваліфікацій і дуальних траєкторій; створення умов для утримання та швидкого працевлаштування; залучення інструментів оперативного відстеження наборів і міжрегіональної координації. Отже, необхідно інтегрувати розрізнені джерела в порівнюваний міжрегіональний набір показників, виконати описово-порівняльний аналіз з урахуванням територіальних відмінностей, підготувати огляд релевантних політик і практик та на цій основі розробити управлінські рішення, супроводивши їх прототипом nowcasting-дашборду для оперативної підтримки планування наборів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Соціально-економічні зміни, викликані воєнними діями, сьогодні задають напрями модернізації професійної освіти. Л. О. Базиль наголошує, що узгодження зі стандартами ЄС, цифровізація, державно-приватна взаємодія та кар'єрне консультування формують сучасну політику реагування на міграційні зсуви попиту на кваліфікації [1]. Практичні інструменти швидкої адаптації описує Є. Царьова, акцентуючи, що міжнародні проекти, оновлення матеріально-технічної бази та академічні мобільності підсилюють готовність приймаючих регіонів оперативно розгортати короткі курси й дуальні формати, сумісні з європейськими підходами [2]. В. О. Радкевич підкреслює роль педагогічних інновацій – змішаного й дистанційного навчання, нових моделей підвищення кваліфікації, еко- та цифро-орієнтованих технологій - як драйверів гнучкості мережі П(ПТ)О. Водночас авторка зазначає, що питання синхронізації з

місцевими ринками праці лишається відкритим [3]. Українські джерела фіксують і соціокультурний вимір інтеграції ВПО в заклади П(ПТ)О. Дієвість коротких та модульних курсів перепідготовки, змішане й дистанційне навчання в поєднанні з психосоціальною підтримкою та компонентами громадянської освіти підкреслюють Ю. Д. Бойчук та А. В. Боярська-Хоменко [4]. До операційної площини дискурс переводять І. В. Шапошникова та І. Р. Пристай, показуючи, що результат дають саме комплексні інтеграційні підходи громад: житло, послуги, перепідготовка, міжсекторальна взаємодія, які безпосередньо задають параметри попиту на програми П(ПТ)О [5]. На рівні практик переконливі приклади наводить О. В. Власик: сучасне освітнє середовище, навчально-практичні центри, дуальна форма та партнерства з благодійними організаціями вбудовують демографічні зсуви в модель роботи закладів [6]. Потребу системної готовності до загроз раніше обґрунтували В. О. Радкевич і Л. М. Єршова, пов'язавши інституційні та ресурсні ризики з нацбезпекою. Правильність їх застережень підтверджено неоднорідністю регіональної спроможності приймати хвилі ВПО [7]. Тренди, на які звертає увагу І. Р. Пристай, мікрокваліфікації, короткі програми, дистанційні формати та розвиток *soft skills*, полегшують реінтеграцію, хоча довгостроковий ефект для регіональної структури мережі ще недостатньо доведений [8]. До правового виміру підводить аналіз А. Романової, яка вказує на необхідність спрощення підтвердження документів і впровадження гнучких режимів навчання для уникнення територіальної асиметрії доступу, набору й випуску [9]. Соціальні наслідки переміщення описують О. М. Малиновська та Л. Д. Яценко, які акцентують, що бідність, розриви зайнятості та ізоляція формують специфічні запити на перепідготовку й освіту дорослих, що концентруються у вузлових пунктах розміщення ВПО та створюють пікові навантаження на місцеві інституції [10]. Емпіричний зріз впливу на молодь уточнюють Т. Zakharchenko, A. Bell, N. Drushchak, O. Konopatska, F. A. Khan, J. Stoyanovich. У 2022 році щонайменше шістнадцята частина випускників

була переміщена, а загалом війна прямо торкнулася близько третини когорти, найбільш уразливими виявилися юнаки із сільських територій, тож потоки абітурієнтів у заклади П(ПТ)О суттєво змінені [11]. О. Бородієнко, О. Мельник, Н. Ничкало показують, що міжнародна кооперація зміцнює врядування, якість, кваліфікаційні рамки та цифровізацію, водночас бракує вимірювання просторового ефекту цих інтервенцій [12].

На основі узагальнення попередніх праць постають три ключові прогалини, що визначають наукову цікавість поточного дослідження: по-перше, відсутність крос-секційних і панельних вимірювань, які поєднали б дані про внутрішню мобільність із регіональними показниками набору / випуску та працевлаштування П(ПТ)О; по-друге, недостатнє оцінювання просторового ефекту мікрокваліфікацій і коротких програм на локальні ринки праці та притік абітурієнтів; по-третє, невизначеність мінімальних пакетів інституційної спроможності закладів у громадах із високою концентрацією ВПО. Саме ці ніші надалі заповнюються через інтеграцію карт переміщень із регіональними освітніми відомостями та описом управлінських рішень, здатних зменшити дисбаланси між областями.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У межах заявленої проблематики лишається кілька вузлових питань, які досі не мають вичерпної відповіді. Насамперед бракує переконливої причинної ідентифікації того, як саме потоки внутрішньої мобільності змінюють мережу та профілі програм у різних областях, адже на результати накладаються супутні шоки ринку праці, демографії та стану інфраструктури. Далі постає проблема розпорошених даних: показники переміщень, наборів, завершення навчання, працевлаштування та структури пропозиції зібрані в різних форматах і часових зрізах, що ускладнює оперативне планування. Досі немає відповідного переліку мінімально необхідного набору інституційних спроможностей закладу в громадах із високою часткою ВПО, які разом можуть забезпечити стійкість освітнього процесу й доступ здобувачів до

програм і модулів підготовки, обладнаних майстерень і місць практики, житла й доїзду, стабільного інтернету й цифрових сервісів, а також до кар'єрної та психосоціальної підтримки. Майже не виміряно просторові наслідки коротких програм і мікрокваліфікацій: чи знімають вони локальні вузькі місця зайнятості, чи, навпаки, витісняють довші траєкторії. Не вистачає прозорих механізмів адаптивного фінансування й узгодженого багаторівневого врядування, що враховують інтенсивність переміщень, а також інструментів випереджувального прогнозування наборів під хвилі мобільності. У межах цієї статті запропоновано звести розрізнені джерела в уніфіковану регіональну панель, здійснити причинно-просторовий аналіз впливу переміщення на ключові освітні результати та окреслити прикладні рішення – від індексу готовності закладу до рамок адаптивного фінансування та оперативних засобів прогнозування для своєчасного перерозподілу ресурсів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета дослідження – науково обґрунтувати та кількісно оцінити вплив внутрішнього переміщення населення на регіональну структуру професійної освіти й запропонувати керовані рішення для зменшення територіальних дисбалансів. Цілі відображають актуальність проблеми для освітньої політики та ринку праці, логічно відповідають попередньо окресленим прогалинам і структурують подальші розділи статті.

Для досягнення мети слід послідовно вирішити такі завдання:

1. Зібрати й гармонізувати міжрегіональні дані (мобільність, освіта, ринок праці), проаналізувати зв'язки ВПО з наборами, завершенням, працевлаштуванням і структурою програм, сформулювати типологію регіонів (приймаючі / транзитні / прифронтові).

2. Узагальнити практики закладів П(ПТ)О й громад для ВПО (короткі / модульні, мікрокваліфікації, змішане / дистанційне, дуальна модель, підтримка й сервіси) та показати їхній зв'язок з утриманням і працевлаштуванням.

3. Охарактеризувати управлінські й фінансові рішення (адаптивне фінансування, міжрегіональна координація, масштабування коротких / модульних і дуальних програм) і потребу в оперативному відстеженні наборів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Системні зміни в просторовій організації П(ПТ)О зумовлені трьома взаємопов'язаними процесами: повномасштабною війною, повоєнним відновленням та європейською інтеграцією. У наукових та аналітичних працях, що розглядають ці процеси, окреслено необхідність переорієнтації мережі закладів на нові регіональні запити, змістового оновлення стандартів та широкого залучення інструментів дуальної форми навчання. Варто підкреслити, що регіональна структура П(ПТ)О має адаптуватися до внутрішньої міграції молоді та дорослих, не втрачаючи зв'язку з рамкою кваліфікацій і вимогами ринку праці [1, с. 2–4].

Зміна географії попиту на освітні послуги внаслідок переміщення населення висуває нові вимоги до модернізації освітнього середовища закладів. Досвід упровадження міжнародних проєктів показує, що партнерства з іноземними інституціями пришвидшують створення сучасного освітнього простору, підвищують спроможність до оновлення матеріально-технічної бази, розбудови навчально-практичних центрів і розвитку академічної мобільності здобувачів. Саме через такі проєкти досягається гнучкість траєкторій, необхідна для інтеграції ВПО в приймаючих регіонах, а також вирівнюються регіональні диспропорції в доступі до якісних програм [2, с. 377–378].

Акцент на педагогічних інноваціях дає змогу поєднати зміни в змісті та формах навчання з новими регіональними потребами. Серед визначальних підходів – компетентнісна логіка, цифровізація, інтеграція виробничих практик і розширення елементів мікрокваліфікацій, що разом із дуальною освітою створюють інструментарій, який допомагає системі П(ПТ)О

реагувати на мобільність здобувачів, підтримуючи регіональну пропозицію кадрів для відновлення інфраструктури й економіки [3, с. 3–6].

У закладах П(ПТ)О для ВПО найбільш затребуваними є короткі та модульні програми перепідготовки в поєднанні зі змішаним і дистанційним навчанням через центри на кшталт «Сковорода-ХАБ». Зміст таких курсів охоплює технологічні, адміністративні, педагогічні та інформаційні напрями, доповнюється цифровою грамотністю й розвитком м'яких навичок (комунікація, робота в команді, управління часом, лідерство), а також мовною підготовкою, профорієнтацією та підтримкою в працевлаштуванні. Паралельно застосовують психологічну допомогу й громадянську освіту, що разом із партнерствами з місцевою владою та громадськими / волонтерськими організаціями формують інклюзивне освітнє середовище й сприяють утриманню здобувачів та їхньому швидшому виходу на локальні ринки праці [4, с. 35–36, 39–41].

Практика інтеграції ВПО в територіальні громади фіксує вузькі місця, без урахування яких неможливо коректно планувати регіональну мережу П(ПТ)О. Ідеться про житлові обмеження, доступ до праці, необхідність у перепідготовці та бар'єри соціальної адаптації. Комплексні підходи – від міжсекторальної взаємодії до цільових програм підтримки – корелюють із потребою регіонів швидко нарощувати потенціал закладів для прийому та навчання переміщених здобувачів і дорослих, що змінюють професію [5, с. 1–3].

Реалізація цих підходів на рівні окремих закладів демонструє, як матеріально-технічна модернізація та дуальна форма зшивають розрив між освітою і ринком праці в нових регіональних умовах. Оновлення майстерень, створення навчально-практичних центрів за галузевим спрямуванням, співпраця з роботодавцями та інклюзивні практики будують організаційні моделі, спроможні масштабуватися в приймаючих областях, де зріс попит через внутрішню міграцію [6, с. 1–4].

Окремо варто зіставити стратегічні виклики, ідентифіковані ще до піку внутрішнього переміщення, із нинішніми регіональними проблемами. Нерівномірність мережі, потреба в модернізації стандартів, низькі темпи дуалізації та дефіцит взаємодії з роботодавцями були визначені як критичні ще в період гібридних загроз. У контексті нової демографічної карти ці питання трансформуються в завдання перерозподілу спроможності мережі між регіонами, розвитку центрів досконалості та розгортання короткострокових програм для дорослих у місцях концентрації ВПО [7, с. 6–9].

Тенденції в безперервній освіті для ВПО підтверджують пріоритет гнучких форматів і партнерських моделей як інструментів інтеграції в ринок праці. Короткі програми, дистанційні формати, мікрокваліфікації, розвиток м'яких навичок, а також кар'єрне консультування формують траєкторії, що відповідають мобільності та різноманітності групи ВПО. Для регіональної структури закладів П(ПТ)О це означає необхідність масштабувати пропозицію таких курсів у приймаючих областях та інтегрувати їх із локальними запитами роботодавців [8, с. 1–3].

Нарешті, правовий вимір гарантування доступу до освіти в умовах воєнного стану зумовлює регіональні рішення. Забезпечення кількох форм навчання, пільгових процедур для окремих категорій, підтримка інклюзії та створення безпечного освітнього середовища визначають горизонти можливого для закладів у приймаючих регіонах. Ці приписи не лише фіксують мінімальні гарантії, а й підсилюють аргументацію щодо розширення мережі й програм перепідготовки там, де сконцентровано внутрішньо переміщених здобувачів [9, с. 113–116].

Отже, макрорівневі імперативи модернізації, міжнародне партнерство й педагогічні інновації сходяться з емпіричними даними про інтеграційні бар'єри ВПО, організаційними моделями закладів і правовими гарантіями доступу до освіти. Усі ці аспекти пояснюють, чому регіональна структура

П(ПТ)О має переформатовуватися в напрямі гнучкості, мережевої взаємодії та концентрації ресурсів у приймаючих областях – там, де внутрішня міграція радикально змінила освітній попит.

Послідовне розгортання регіональних змін у системі професійної освіти стає зрозумілим, якщо взяти за точку відліку соціальні наслідки масового внутрішнього переміщення населення України, зафіксовані в новітніх міждисциплінарних дослідженнях. У цьому контексті описано різноспрямовані впливи на доступ до освіти, структуру попиту на програми П(ПТ)О та регіональні ринки праці, які змушують освітню політику держави одночасно реагувати на гуманітарні виклики та будувати довгострокову інфраструктуру підготовки кадрів. Оскільки навантаження зміщується до приймаючих областей, потрібні регіоналізація пропозиції та перегляд мережі закладів і змісту підготовки.

Відтак зміни базових умов життя та зайнятості ВПО визначають стартові можливості доступу до П(ПТ)О в приймаючих регіонах. Узагальнені емпіричні висновки свідчать про ризики раптового зубожіння, погіршення якості життя, посилення майнової нерівності, соціальної ізоляції, а також появу напруженості у взаєминах між приймаючими громадами та переселенцями. Ці фактори безпосередньо впливають на освітні траєкторії молоді та дорослих, зумовлюючи підвищений попит на короткі програми здобуття кваліфікацій, перекваліфікацію та гнучкі форми навчання в тих регіонах, куди відбулися найбільші хвилі переміщення [10, с. 1–2].

Подальший зріз проблеми дають відомості про випускників старшої школи, які демонструють ранні зсуви освітніх маршрутів і географії попиту на післяшкільну підготовку. За результатами кількісного аналізу відкритих наборів даних щодо вступних іспитів, у 2022 році значна частка випускників була змушена змінити місце складання національного мультипредметного тесту, переорієнтувавшись у бік центральних та західних областей або виїхавши за кордон. Паралельно було зафіксовано помітне скорочення участі

випускників шкіл у стандартному вступному тестуванні. У сукупності це формує додаткове адміністративне навантаження на приймаючі регіони та зумовлює потребу в механізмах вирівнювання доступу до освітніх послуг, зокрема в розвитку цифрової інфраструктури та застосуванні дистанційних форматів навчання [11, с. 1–2].

На тлі внутрішніх викликів суттєвого значення набувають інструменти зовнішньої підтримки та співпраці, що впливають на спроможність системи П(ПТ)О адаптуватися до демографічних і регіональних зрушень. За результатами [12], обґрунтованими інтерв'ю з експертами міжнародних проєктів, така співдія має відчутний вплив саме на П(ПТ)О у сферах урядування, державно-приватного партнерства, забезпечення якості, Національної рамки кваліфікацій і цифровізації. У цій роботі трактуємо вказані сфери як інструменти зменшення територіальних розривів у доступі до професійної освіти та прискорення розгортання коротких практико-орієнтованих програм у приймаючих регіонах, щоб краще погодити пропозицію закладів П(ПТ)О з потребами місцевих ринків праці. Водночас інституційні й культурні передумови формують специфічні обмеження для регіональної адаптивності. Аналітичні дослідження підкреслюють тривалу девальвацію соціального статусу техніко-професійної освіти в Україні та її зв'язок із меритократичною логікою освітніх виборів і рекрутингу на ринку праці. Такий нормативний фон ускладнює переорієнтацію попиту на програми П(ПТ)О навіть у приймаючих регіонах, де брак кадрів і потреба у швидкій перекваліфікації найбільші; отже, комунікаційні й мотиваційні політики мають іти поруч із розбудовою матеріально-технічної бази [12].

Актуальні масиви статистики мобільності населення деталізують територіальну картину потреб у послугах П(ПТ)О. Загальнонаціональні опитування 2025 року фіксують значну чисельність ВПО і поверненців. Їх розміщення просторово неоднорідне, а найбільші концентрації спостерігаються у великих промислових центрах і транспортних вузлах.

Унаслідок цього виникають локальні осередки підвищеного навантаження на місцеві системи професійної підготовки. Для цих областей першочерговими є інструменти мобільних освітніх команд, міжрегіонального набору й тимчасових освітніх хабів, які дають змогу оперативно розгортати навчання ближче до місць проживання ВПО [13].

Ширший глобальний контекст підтверджує: у ситуаціях зтяжненого переміщення саме освітні системи стають критичною інфраструктурою відновлення людського капіталу й соціальної стабільності регіонів. Порівняльні огляди вказують на накопичення довготривалих ризиків і зростання освітніх розривів, якщо не інтегрувати підходи до житла, зайнятості та навчання в єдині регіональні політики. Для українських приймаючих областей це означає потребу синхронізувати планування мережі П(ПТ)О з реальними траєкторіями міграції, житловими програмами, відновленням інфраструктури та очікуваними поверненнями [14, с. 10–12]. Узагальнення цих спостережень дає змогу виокремити типи регіональних ситуацій впливу ВПО на П(ПТ)О (табл. 1).

Таблиця 1

Вплив ВПО на ключові показники П(ПТ)О: типологія регіонів

Тип території	Попит / програми	Набір та утримання	Пріоритетні інструменти (освітні / управлінські)
Приймаючі регіони (висока частка ВПО)	Короткі програми, мікрокваліфікації, дуальні моделі; напрями відбудови й сервісів	Високий попит; ризик відсіву через житло / фінанси; допомагають гнучкі графіки й дистанційні модулі	Масштабування коротких програм; більше дуальних місць; мобільні навчальні команди; кар'єрні та психосоціальні сервіси; тимчасові навчальні майданчики
Транзитні / хабові регіони	Коливний попит; короткі курси швидкого входу	Набір нестабільний; утримання зростає під час поєднання навчання та праці	Короткі модулі; стажування on-the-job; сервіс супроводу працевлаштування; міжрегіональна координація
Прифронтові / деокуповані	Перевага дистанційних / змішаних форматів;	Утримання ускладнене; часті перерви	Дистанційно-практичні моделі; ротації на базі безпечних НПЦ інших регіонів; підтримка

Тип території	Попит / програми	Набір та утримання	Пріоритетні інструменти (освітні / управлінські)
Регіони повернення / реінтеграції	безпекові професії Перекваліфікація; відновлення довших програм	Утримання покращується за наявності житла та дитячої інфраструктури	гуртожитків; протоколи безпеки Програми рескілінгу; визнання попереднього навчання; відновлення дуальних угод; узгодження з планами відбудови
Національний рівень (системні інструменти)	Рамка узгодження попиту й пропозиції	Підтримка гнучких форм і пільгових процедур	Цільові дотації на НПЦ / обладнання / гуртожитки; цифрові реєстри; адаптивне фінансування; міжрегіональна координація; оперативний моніторинг наборів

Джерело: власна розробка автора

Зі свого боку, національні аналітичні огляди вказують, що інтеграційна політика щодо ВПО переходить у фазу, де ключовими вимірами стають доступ до освіти, працевлаштування й житло, а інструментами реалізації – регіональні координаційні ради, публічні консультації та міжсекторальні проєкти. Для системи П(ПТ)О це трансформується в конкретні управлінські завдання: розбудову коротких програм для дорослих, механізмів визнання неформального навчання, дуальних форматів із місцевим бізнесом, а також підтримку переміщених педагогічних колективів і здобувачів, що інтегруються в нові освітні спільноти [15, с. 1–4].

Сукупність емпіричних індикаторів і політичних рамок окреслює логіку регіонального переформатування П(ПТ)О – від екстреного реагування до інституційно забезпеченої адаптації та адресної спеціалізації освітньої пропозиції. Ця логіка передбачає поєднання гнучких форм навчання, міжрегіональної координації набору, стійкого фінансування оновленої мережі закладів і системного партнерства з роботодавцями в тих областях, де внутрішнє переміщення суттєво змінило структуру попиту на кваліфікації.

Висновки. Проведене дослідження підтвердило, що внутрішнє переміщення є структурним фактором трансформації регіональної мережі

П(ПТ)О. Його інтенсивність пов'язана з перерозподілом попиту між територіями й зміною освітніх траєкторій: у приймаючих регіонах зростає запит на короткі програми, мікрокваліфікації та дуальні моделі; у транзитних переважають швидкі входи на ринок праці; у прифронтових і деокупованих територіях критичними стають змішані та дистанційно-практичні формати.

Запропонована типологія регіональних ситуацій (приймаючі; транзитні / хабові; прифронтові / деокуповані; повернення / реінтеграція) формує єдину рамку таргетування управлінських рішень і пояснює відмінності в наборах, утриманні та працевлаштуванні населення. Узагальнений перелік інституційних спроможностей закладу (житлова, матеріально-технічна, цифрова, кадрова, сервісна) є орієнтиром для пріоритизації інвестицій і планування розширення чи ротації потужностей. Поєднання дуальної підготовки, мікрокваліфікацій, кар'єрних сервісів і житлової підтримки асоціюється з вищим утриманням і швидшим переходом ВПО до зайнятості, ніж розрізнені інтервенції.

З управлінського погляду обґрунтовано доцільність двоконтурної відповіді на регіональні асиметрії, спричинені внутрішньою мобільністю здобувачів. Ідеться про зміщення навантаження до приймаючих областей, невідповідність між концентрацією ВПО і спроможністю мережі закладів П(ПТ)О, ризики переривання доступу до програм і брак оперативної координації та даних. Короткостроково – масштабування коротких практико-орієнтованих програм, розширення дуальних місць, мобільні навчальні команди, кар'єрні та психосоціальні сервіси, міжрегіональні ротації на базі безпечних НПЦ. Середньостроково – інституціоналізація адаптивного фінансування, розвиток цифрових реєстрів і процедур визнання результатів неформального / інформального навчання, посилення координації між засновниками, закладами, громадами та роботодавцями.

Обмеження застосування результатів стосуються фрагментованості даних і різної періодичності джерел, що потребує обережності під час

узагальнень для окремих територій і профілів. Подальша робота може бути спрямована на розширення бази повторних спостережень до рівня інституцій і програм, оцінювання та вимірювання довших інтервалів віддачі мікрокваліфікацій; аналіз ефектів інтегрованих освітньо-соціальних інтервенцій. Запропонована рамка сприяє вирівнюванню територіальних асиметрій у доступі, утриманні та переході до зайнятості та зміцнює інституційну спроможність мережі закладів планувати й координувати набори, забезпечувати безперервність навчання та швидко адаптувати програми й ресурси.

Список використаних джерел

1. Базиль Л. О. Розвиток національної професійної освіти в умовах війни, повоєнного відновлення та євроінтеграції України. *Вісник НАПН України*. 2024. Т. 6, № 2. С. 1–15. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6220>.

2. Царьова Є. Створення сучасного освітнього простору закладу професійної (професійно-технічної) освіти через реалізацію міжнародних проєктів. *Інноваційна професійна освіта*. 2024. № 1(14). С. 377–379. DOI: <https://doi.org/10.32835/2786-619-X/2024/1.14>.

3. Радкевич В. О. Вплив педагогічних інновацій на розвиток професійної освіти в Україні в умовах сучасних трансформацій. *Вісник НАПН України*. 2025. Т. 7, № 1. С. 1–12. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2025.7110>.

4. Бойчук Ю. Д., Боярська-Хоменко А. В. Освіта дорослих як ресурс для соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб в умовах воєнного стану. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2024. Вип. 2(26). С. 35–45. DOI: [https://doi.org/10.35387/od.2\(26\).2024.35-45](https://doi.org/10.35387/od.2(26).2024.35-45).

5. Шапошникова І. В., Пристай І. Р. Стратегії та виклики інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальних громадах в умовах воєнного стану. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління*

та адміністрування. 2024. № 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2024-11-02-04>.

6. Власик О. В. Заклад професійної (професійно-технічної) освіти в умовах воєнного стану та розбудови країни. *Вісник НАПН України*. 2023. Т. 5, № 1. С. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5137>.

7. Радкевич В., Єршова Л. Стан готовності системи професійної освіти до протидії реальним і потенційним загрозам національній безпеці та національним інтересам України в умовах зовнішніх і внутрішніх викликів. *Професійна педагогіка*. 2022. Т. 1, № 24. С. 4–17. DOI: <https://doi.org/10.32835/2707-3092.2022.24.4-17>.

8. Пристай І. Р. Освітні тренди в розвитку професійних навичок та соціальної адаптації внутрішньо переміщених осіб (ВПО). *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: право, публічне управління та адміністрування*. 2025. № 16. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5746-2025-16-02-03>.

9. Романова А. Право на освіту: особливості реалізації під час війни в Україні. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія: Юридичні науки*. 2023. № 1(37). С. 113–117. DOI: <https://doi.org/10.23939/law2023.37.113>.

10. Малиновська О. М., Яценко Л. Д. Соціальні наслідки вимушеного внутрішнього переміщення населення в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. № 11. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-11-07-01>.

11. Zakharchenko T., Bell A., Drushchak N., Konopatska O., Khan F. A., Stoyanovich J. Estimating the impact of the Russian invasion on the displacement of graduating high school students in Ukraine. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. Vol. 12. 836. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41599-025-04675-5>.

12. Borodiyenko O., Melnyk O., Nychkalo N. The role of international cooperation in the development of vocational education in Ukraine. *European*

Journal of Education. 2023. Vol. 58, № 4. P. 665–680. DOI:
<https://doi.org/10.1111/ejed.12586>.

13. International Organization for Migration (IOM). *Displacement tracking matrix (DTM): Ukraine*. URL: <https://dtm.iom.int/ukraine> (дата звернення: 20.06.2025)

14. Internal Displacement Monitoring Centre (IDMC). *Global Report on Internal Displacement 2025*. 2025. 63 p. DOI: 10.55363/IDMC.XTGW2833.

15. Інформаційна довідка щодо інтеграції внутрішньо переміщених осіб. Дослідницька служба Верховної Ради України. 2025. 14 с. URL: <https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/33607.pdf> (дата звернення: 20.06.2025).